

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Viite: STM/719/2019

Lausunto Vesivaroja ja terveyttä koskevista kansallisista tavoitteista

Vesilaitosyhdistys (VVY) on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninämme on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta.

Vesilaitosyhdistys kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto vesivaroja ja terveyttä koskevista kansallisista tavoitteista. Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan tavoitteet, vedestä aiheutuvien sairauksien ehkäiseminen, rajoittaminen ja vähentäminen sekä vesihuollon kehittäminen ovat tärkeitä ja pidämme hyvänä, että kansalliset tavoitteet päivitetään tämänhetkisten tarpeiden mukaisiksi. Kannatamme myös vesivaroja ja terveyttä koskevien tavoitteiden ja YK:n Kestävän kehityksen tavoitteiden linkittämistä siltä osin, kun ne tukevat toisiaan.

Vesivaroja ja terveyttä koskevat tavoitteet ja Kestävän kehityksen tavoitteet luovat globaalin ja kansallisen kehityksen vesihuoltolaitosten oman toiminnan kehittämiseen. Vesilaitosyhdistys toivoo, että Vesivaroja ja terveyttä koskevista kansallisista tavoitteista viestitään kampanjalla, joka tavoittaa mahdollisimman kattavasti kaikki tavoitteiden saavuttamisessa tarvittavat toimijat, myös vesihuoltolaitokset. Vain siten tavoitteet jalkautuvat käytännön toiminnan kehittämiseen.

Monet ehdotetut kansalliset tavoitteet ovat lainsäädännönmukaista toimintaa jo nyt, mikä osoittaa, että vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan yleiset tavoitteet toteutuvat jo nyt hyvin Suomessa. Ehdotamme, että mikäli jokin tavoite liittyy lainsäädännön mukaiseen toimintaan, se tuodaan perustelujen lisäksi esiin myös tavoitteessa esimerkiksi viittauksena kyseiseen säädökseen. Tällaisia tavoitteita ovat esimerkiksi a1), a2) ja a4).

Seuraavassa on yksityiskohtaisia huomioitamme ehdotetuista kansallisista tavoitteista:

(c) se osa alueesta tai väestöstä, jonka olisi päästävä osalliseksi yhteisistä talousvesijärjestelmistä tai jonka talousvesihuolto olisi muuten parannettava

Tavoitteen perusteluista puuttuu huomio, että keskitetyn vedenhankintaratkaisun investointi- ja käyttökustannukset tulevat usein haja-asutusalueella palvelun käyttäjille kohtuuttoman korkeiksi. Asia pitää mielestämme lisätä toiseen kappaleeseen talousveden laadun heikentymistä kuvaavaan kohtaan ja kolmanteen kappaleeseen järjestelmän ylimitoituksen kanssa.

(d) se osa alueesta tai väestöstä, jonka olisi päästävä osalliseksi yhteisistä jätevesihuoltojärjestelmistä tai jonka jätevesihuoltoa olisi muuten parannettava

Perusteluissa todetaan, että lainsäädäntö mahdollistaa tietyin edellytyksin kiinteistön vapauttamisen vesihuoltoverkostoon liittamisestä taajama-alueen ulkopuolella. Tässä on virhe. Liittämismuutosten toteuttamiseksi voidaan vapauttaa myös taajama-alueella, jos vesihuoltolain 11 §:n mukaiset vapautuksen edellytykset täyttyvät. Sen sijaan vesihuoltolain 10 §:n mukaan taajaman ulkopuolella kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen verkostoon, jos vesihuoltolain 10 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät. Vesihuoltolain muutos tuli voimaan 1.9.2014, ja muutoksen yhteydessä liittämismuutosten toteuttamista lievennettiin taajaman ulkopuolisilla alueilla (vesihuoltolain 10 § 3 momentti). Vesihuoltolaissa taajamalla tarkoitetaan aluetta, jolla asuu vähintään 200 asukasta toisiaan lähellä olevissa rakennuksissa (3 § 8 -kohta) eikä mitä tahansa asutustihentymää.

(e) yhteisten järjestelmien ja muiden vesihuolto- ja jätevesihuoltojärjestelmien palvelutasotavoitteet

Ehdotettujen vesihuollon palvelutasoa koskevien kansallisten tavoitteiden saavuttamisen mittaaminen on vaikeaa, ellei käytössä ole huolellisesti valittuja, todellista palvelutasoa erilaisilla vesihuoltolaitoksilla kuvaavia ja yhteisin periaattein laitoksilla sovellettavia tunnuslukuja. Miten esimerkiksi määritellään riittävät resurssit ja kustannusten kohtuullisuus? Tai mitkä asiat vaikuttavat palvelutason ja miten se määritellään? Perusteluissa on ehdotettu joitakin säännöllisesti seurattavia tunnuslukuja. Ehdotamme, että vesihuollon palvelutasoa kuvaavat tunnusluvut ja niiden tavoitearvot määritellään vesihuoltolaitosten ja viranomaisten välisenä yhteistyönä. Vesilaitosyhdistys on lähiaikoina laatimassa ns. kestävä vesihuollon strategian, jonka yhteydessä mm. jalostetaan edelleen hyvän vesihuoltopalvelun tasoa kuvaavia tunnuslukuja.

Tavoite e1) vesihuoltolaitosten resurssien vahvistamiseksi on tärkeä, jotta vesihuoltopalvelut pystytään jatkossakin tuottamaan toimintavarmasti ja lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Riittävien resurssien varmistaminen edellyttää omistajien sitoutumista vesihuoltopalveluiden toimintavarmuuden turvaamiseen, mikä pitäisi mielestämme tuoda tavoitteissa e2):ssa esitettyä yhteistyötä vahvemmin esiin.

Tavoite e5) pitää mielestämme muuttaa seuraavasti: "Kehitetään edelleen vesihuoltolaitosten toiminnan jatkuvuudenhallintaa eri toimijoiden yhteistyönä Huoltovarmuusorganisaation vesihuoltopoolissa ja soveltamalla kehitettyjä toimintamalleja vesihuoltolaitoksilla niiden toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisessa laajuudessa." Vesihuollon osalta huoltovarmuuden kannalta kriittisten organisaatioiden rajaaminen on vaikeaa, sillä kaikkien vesihuoltolaitosten toiminta on asiakkaidensa kannalta kriittistä. Nyt tavoitteessa viitataan vesihuoltopoolin toiminnassa mukana oleviin vesihuoltolaitoksiin, joita on kutsuttu huoltovarmuus-kriittisiksi, mutta määritelmän käytöstä ollaan luopumassa Huoltovarmuusorganisaatiossa. Tähän liittyvä tavoitepäivämäärän toteama, että huoltovarmuuden kannalta kriittisten vesihuoltolaitosten luettelo päivitetään säännöllisesti pitää edellä esitetyin perustein poistaa. Vesihuoltopoolin toiminnassa mukana olevien vesihuoltolaitosten luetteloa päivitetään säännöllisesti, mutta se kattaa vain osan vesihuoltolaitoksista.

(f) yleisesti hyväksytyjen hyvien käytäntöjen soveltaminen vesihuoltoon ja jätevesihuoltoon, myös talousveden lähteenä käytettävien vesien suojele

Vesihuoltojärjestelmän riittävään ja oikein kohdennettuun saneeraamiseen liittyvän tavoitteen f6) varsinainen tavoite esitetään tavoitepäivämääränä, jossa todetaan, että verkostoja saneerataan riskiperusteisesti vuosittain 2–3 % verkostopituuteen ja pääoma-arvoon suhteutettuna. Näin esitettynä tavoitteen toteutuksen mittaaminen ei kerro saneerausten riittävydestä ja oikeasta kohdentamisesta laitostasolla. Tavoite pitäisikin mielestämme sitoa laitostasolla saneeraustarpeen pitkäjänteiseen määrittelyyn ja saneerausten suhteuttamiseen siihen. Oleellista on myös nykyistä kokonaisvaltaisemman vesihuollon omaisuudenhallinnan menetelyjen ja prosessien kehittäminen sekä vesihuoltolaitoksille että niiden omistajayhteisöille.

(h) jätevedenpuhdistamoista tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluviin vesistöihin johdettavien jätevesien laatu

Perusteluissa todetaan, että jätevedenpuhdistamoiden on toimittava siten, etteivät vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista säädetyt päästönormit ja vesiympäristön laatuolosuhteet ylitä. Tällä hetkellä näin on yleensä puhdistamoiden ympäristöluvuissa edellytetty ja näin toimeenpannaan asetusta 1022/2006. Vuoteen 2030 mennessä voi kuitenkin olla tarvetta tarkastella onko syytä 1299/2004 24 § mukaiseen ympäristötavoitteiden lieventämiseen nimenomaan ympäristölaatuolosuhteiden saavuttamisen osalta, mikä pitäisi mielestämme tulla perusteluissakin esiin.

(i) yhteisistä jätevesihuoltojärjestelmistä tai muista jätevesihuollon järjestelmistä tulevan jäteliikkeen poisjohtaminen tai uudelleenkäyttö ja kasteluun käytettävän jäteveden laatu, ottaen huomioon Maailman terveysjärjestön ja YK:n ympäristöohjelman suositukset jäteveden ja eritteiden turvallisesta käytöstä maataloudessa ja vesiviljelyssä

Kansalliseksi tavoitteeksi ehdotetaan kohdassa i2, että ravinteiden talteenottoa lisätään siten, että vähintään 50 % yhdyskuntajätevesiliikkeestä hyödynnetään kehittyneillä tekniikoilla vuoteen 2025 mennessä. Sipilän hallituksen hallitusohjelmassa on todettu seuraavasti: ”Lisätään ravinteiden talteenottoa erityisesti Itämeren ja muiden vesistöjen kannalta herkillä alueilla siten, että vähintään 50 prosenttia lannasta ja yhdyskuntajätevesiliikkeestä saadaan kehittyneen prosessoinnin piiriin vuoteen 2025 mennessä.” Hallitusohjelman kirjauksen merkitys on epäselvä. Siinä lanta ja liete rinnastetaan toisiinsa. Tällä hetkellä vain 6 % lannasta prosessoidaan, kun taas lietteestä käsitellään käytännössä kaikki joko kemiallisesti, kompostoimalla tai mädättämällä tai näiden yhdistelmällä. Lannan käsittelytarpeen osalta asetettu tavoite on sangan ymmärrettävä. Lietteen ja lannan asettaminen täysin rinnakkain hallitusohjelmassa antaa kuitenkin ymmärtää, että kehittämistarve olisi samanlainen. Vesivaroja ja terveyttä koskevista kansallisissa tavoitteissa esitettynä tavoitteen alkuperäinen konteksti katoaa. Vesilaitosyhdistys ehdottaa, että tavoitteeksi ei oteta Sipilän hallituksen hallitusohjelman merkitykseltään epäselvään kirjaukseen pohjautuvaa tavoitetta. Tietojemme mukaan myös valmiilla olevassa ravinteiden kierrätyksen toimenpideohjelmassa ravinteiden talteenottoon liittyvät tavoitteet tullaan muotoilemaan eri tavalla, kuin hallitusohjelmassa ja siitä muokatussa, nyt lausuttavana olevassa tavoite-ehdotuksessa.

Edellisissä Vesivaroja ja terveyttä koskevissa tavoitteissa on viitattu valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteisiin. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa ei ole yksittäisiä puhdistamolieteitä koskevia tavoitteita, vaan tavoitteeksi on asetettu, että kierrätyslannoitevalmisteiden käyttö lisääntyy ja että niillä korvataan neitseellisistä raaka-aineista valmistettuja lannoitteita. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on esitetty useita konkreettisia toimenpide-ehdotuksia. Ehdotamme, että myös Vesivaroja ja terveyttä koskevissa vuosien 2019-2030 tavoitteissa pohjaksi otetaan ajantasainen valtakunnallinen jätesuunnitelma seuraavana tavoitteena: "Puhdistamolietepohjaisten kierrätyslannoite-valmisteiden käyttö lisääntyy ja niillä korvataan neitseellisistä raaka-aineista valmistettuja lannoitteita."

(j) talousvesilähteinä, yleisesti uimavesinä, vesiviljelyyn tai äyriäisten tuotantoon tai keräämiseen käytettävien vesistöjen laatu

Pidämme tavoitteen j1) osaa "Pintavesien hyvä ekologinen ja kemiallinen tila sekä pohjavesien hyvä kemiallinen ja määrällinen tila saavutetaan." kannatettavana, mutta kohdan perusteluissakin todettuun nykytilaan peilaten epärealistisena. Ehdotammekin, että ainakin perusteluissa tuodaan esiin, että hyvä tila voidaan saavuttaa niissä pinta- ja pohjavesissä, jossa se on teknisesti ja taloudellisesti ja olosuhteet huomioon ottaen mahdollista.

Osmo Seppälä
toimitusjohtaja

Riina Liikanen
vesiasiain päällikkö